

Felvezetés a web-re a Rakott 2011.01.20-i adásához

A mai Rakott az alkotmánybíráskodással foglalkozik. Az aktualitás kézenfekvő. Ez nem ad okot derűlátásra. A startvonal az alkotmánybírói törvény preambuluma. Államcélok az Alkotmánybíróság (AB) életre hívásának indokaként: „...a jogállam kiépítése, az alkotmányos rend és az Alkotmányban biztosított alapjogok védelme, a hatalmi ágak elválasztása és kölcsönös egyensúlyának megteremtése, az alkotmányvédelem legfőbb szervének felállítása...” Ezeket sorról-sorra elemezni fogjuk. Tankönyvi útmutató: *korunk alkotmányainak fő rendeltetése a politikai intézmények olyan módon történő megszervezése, amelynek segítségével az önkénnyel és a hatalommal való visszaéléssel szemben hathatósan fel lehet lépni. Mindez a hatékony állami működés és az emberi jogok érvényesülése közötti egyensúly megteremtését igényli. Ennek megvalósításában az alkotmánybíráskodó szervezetnek kulcsfontosságú szerepük van.* Nem a hibája, hanem létének jó oka, alapvető rendeltetése az Alkotmánybíróságnak az, hogy független, politikailag semleges közhatalmi tényezőként jogot vizsgál és bírál el, ezzel ellensúlyoz. Ha kell, törvényt is megsemmisít. 2010-ben a parlamenti pártpolitikai gyakorlatban mégis törés következett be. Felrötták, hogy az AB oltalmazza a „régit” alkotmányt. Megnyirbálták hatáskörét, felülírták elveit tüneti alkotmánymódosításokkal. Új alkotmánybeli lefokozása sem eleve kizárt. Átmenetileg egyfajta fegyverszünet, vihar előtti csend van. Nem tart soká. Fajsúlyos jogi kihívások állnak az AB előtt: hatásköri kérdések, 98 %-os és másfajta adóztatás, a magánnyugdíj két „elvonási tünete”, média-mizéria. Megbeszéljük: igaz-e még, hogy az AB-nek egyetlen opciója van, az alaptörvény, más szempontja nem is lehet. Elemezzük e sajátos bírói funkció és testület elvi precedenseit és kilátásait. Játék is lesz. Vendég: Dr. Papp Imre közjogász, egyetemi adjunktus, volt igazságügyi helyettes államtitkár. Műsorvezető Kolláth György.

Forgatókönyv a Rakott 2011.20-i adásához

Jó estét kívánok a KR hallgatóinak. A mikrofonnál Kolláth György. A mai amatőr-óra a 18., /karikával vagy anélkül/, lassan nagykorúak leszünk, de profik akkor sem. A mai műsor az alkotmánybíráskodással foglalkozik. Jó startvonal ehhez az alkotmánybírói törvény preambuluma. Melyek benne a fundamentális államcélok az Alkotmánybíróság (AB) életre hívásának indokaként? Nos, „...a jogállam kiépítése, az alkotmányos rend és az Alkotmányban biztosított alapjogok védelme, a hatalmi ágak elválasztása és kölcsönös egyensúlyának megteremtése, az alkotmányvédelem legfőbb szervének felállítása...” Ezeket sorról-sorra ma elemezni fogjuk. Ezek érdekében született meg az 1989. évi XXXII. törvény, s vele az AB is. Előtte volt egy pseudo-testület, Alkotmányjogi Tanács névvel. Szétnéztek a világban, aztán összejöttek, hogy ne legyenek szanaszét. Övták tagjait a túlzott jogászkodástól. Valóságos közjogi szerepe, hatásköre e társaságnak nem volt.

A rendszerváltozás e téren is nyitást, fordulatot hozott. Egy 2006-ban kiadott, összehasonlító alkotmányjogi egyetemi tan- és szakkönyvben **Dr. Legény Krisztián** alapvetésként ezt írja (211. old): *Korunk alkotmányainak fő rendeltetése a politikai intézmények olyan módon történő megszervezése, amelynek segítségével az önkénnyel és a hatalommal való visszaéléssel szemben hathatósan fel lehet lépni. Mindez a hatékony állami működés és az emberi jogok érvényesülése közötti egyensúly megteremtését igényli. Ennek megvalósításában az alkotmánybíráskodó szervezetnek kulcsfontosságú szerepük van.*

Axióma volt ez 20 évig itthon is. Mondtuk, valljuk ma is, hogy nem a hibája, hanem létének jó oka, alapvető rendeltetése az Alkotmánybíróságnak az, hogy független, politikailag semleges közhatalmi tényezőként jogot vizsgál felül és bírál el, ezzel ellensúlyoz. Ha kell, még törvényt is megsemmisít. Ám 2010-ben a parlamenti pártpolitikai gyakorlatban törés következett be. Felrötták, hogy az AB oltalmazza az alkotmányt: azt a rongyos régít. Megnyirbálták hatáskörét, felülírták elveit tüneti alkotmánymódosításokkal. Mondom: sokkal, kilenc-tízvel eddig. Az sem tűnik kizártnak, hogy esetleg az új alkotmány lefokozza, a Kúriába beapplikálja, erőtlen közhivatallá minősíti az AB-ét.

Átmenetileg egyfajta fegyverszünet, vihar előtti csend van. Nem tart soká. Fajsúlyos jogi kihívások állnak az AB előtt: hatásköri kérdések, 98 %-os és másfajta adóztatás, a magánnyugdíj két „elvonási tünete”, média-mizéria. Megértéssel fogadhatjuk, hogy pillanatnyilag az Alkotmánybíróság nem műsoros fellépésre, hanem döntés-előkészítésre összpontosít. Ezért reprezentánsát hívtam, de nem köszönhetem a stúdióban.

Mód van viszont arra, hogy az AB nyilvános, a honlapján elérhető elvi kiállítását támogatólag, erősítő szándékkal idézzük: **”Az Alkotmánybíróság utólagos felülvizsgálati jogkörének változatlan fenntartása a magyar alkotmányos rend lényegi biztosítója.” Főleg arra van szükség ezután, hogy mindenki – maga az AB is – ehhez tartsa magát.**

Aki mármost mindezt véleményezi: Dr. Papp Imre kolléga, az ELTE közjogász adjunktusa. **Szervusz Tanár úr, köszöntelek a stúdióban, a hallgató nevében is köszönöm, hogy eljöttél.**

Rövidesen visszatérünk az adás bevezető gondolataihoz. Ám előbb, még szünet előtt következik a vendég szokásos bemutatása. Papp Imre kollégáról keveset árul el a tanári adatlapja. 1994-ben szerzett jogi diplomát az ELTE-n. Ugyanott 1999 óta fiatal oktató az alkotmányjogi tanszéken, ez idő tájt adjunktusként dolgozik. Államvizsga bizottsági elnökként tanúsíthatom: nem lágyszívű, hanem igen dinamikus, igényes, karakán kérdező akkor, ha a delikvens elkalandoznék. Nem hezitál, ha elégtelent kell adni. Publikációiban a jogalkotás, a parlamenti gyakorlat elemzése, az interpelláció és a kérdés kiemelt helyet foglal el. Ma viszont én kérdezem őt, vagyis a hóhért akasztjuk.

Mondd Imre, egyelőre slágvortokban, milyennek látod az alkotmánybíráskodás jelenét itthon és a világban? Kérem, szemléltessd ezt pár köznapis példán? Rövid közszolgálati-kereskedelmi szünetet tartunk, de jövőnk vissza. Folytatódik a műsor, kódneve: Rakott. Vendég: Papp Imre Mit szólsz a bevezető-kiinduló kategóriákhoz? Így:

1) Közjogászként hogyan látod az AB szerepét a jogállam kiépítésében, fenntartásában? Igaz-e, hogy az AB-nek egyetlen opciója van: az alaptörvény, más szempontja nem is lehet? De de jure és de facto tilos, hogy legyen saját(os) szakpolitikája, költségvetési kihatásra mért szempontja? Személyes megjegyzésem: a 90-es évek közepéig nemigen aggódtunk efféle okból. Ma a százmilliárdos konzekvenciák - hogy mást nem mondjak! - az AB-ét is nyomják, de talán nem sokkolják. Európában másutt sem tennék. Szerinted?

2) Elfogadod vagy cáfolod ugyanakkor, hogy az AB-hez mérve senki nem tett többet - netán eleget - a jogállam tartalmának kibontásában, kritériumainak köbe vézése és valóra váltása terén, s annak érdekében? Egyáltalán: miféle bíróság az AB, minek-kinek a bírója?

3) Miben nyilvánul meg és hogyan működik nálunk az alkotmányos rend és az Alkotmányban biztosított alapjogok védelme? A kérdés igazi próbája a jelen és a jövő. Direktbe kapcsol vagy rükkverbe az állam és joga, netán az előbbit hirdetik, s az utóbbit teszik?

4) Az AB szemszögéből nézve mit jelent és mivel jár a hatalmi ágak elválasztása és kölcsönös egyensúlyának megteremtése? Itt is kulcskérdés egy reális prognózis. Szerinted mi lesz ebből?

5) Az AB-vel kapcsolatban vajon joggal rögzíthető-e 2011-ben, hogy az alkotmányvédelem legfőbb szerve? Netán volna másik? Hol látsz ebben jó és rossz tapasztalatot?

Kb. féldőben vagyunk, most tartunk egy kis szünetet, de rögtön utána folytatódik a Rakott Papp Imrével. Gördül tovább a jól mepackolt Rakott. Téma az alkotmánybíráskodás, vendég Papp Imre jogtanár.

1) Hogyan elemeznéd és kommentálnád az AB-nek a véleménynyilvánítás szabadsága tárgyában követett gyakorlatát?

2) Hogyan elemeznéd és kommentálnád az AB-nek a köztársasági elnök szerepével és jogköreivel kapcsolatos közjogi álláspontját?

3) Milyen alapvető alkotmányos követelményei vannak a jogalkotásnak, és ezek számon kérése terén mennyire szigorú és következetes az AB?

4) Szerinted mennyi mozgástere maradt az AB-nek a durva hatáskör-szűkítése, -megvonása nyomán? Lehet még gúzsba kötve táncolnia? Avagy jöjjön a gordiuszi csomó átvágása, elvi alapon, nemzetközi példákkal karöltve? Megsemmisítési jogkörének esetleges elvonása után ide illenék a Hamlet három kipécézett mondata: „Levegőt eszem, ígérettel töltve”. Vagy ez a másik a kompetenciáról: „rövid, mint a nő szerelme.” A jogkeresésre pedig talán ez dukál: „a macska nyávog, és megvész az eb”. Látjuk már, mi lesz ebből?

5) Te állami vezető, minisztériumi tisztségviselő is voltál. Hogy élted meg egy-egy Ti általatok kodifikált jogszabály megsemmisítését?

Ismét tartunk egy kis, ma utolsó szünetet, de jövőnk vissza. Folytatódik adásunk, fedőneve: Rakott, vendége Papp Imre. A folytatásban kitekintünk nemzetközi összefüggésekre, és egy kicsit latolgatjuk az AB-vel kapcsolatos alkotmányozási kérdéseket.

1) Hol helyeznéd el a magyar AB-ét Európa és a világ hasonló testületeinek képzeletbeli rangsorában? A közjognak nincsen ugyan a FIFA vagy az UEFA égisze alatt folyó, BL-karakterű versengése, de a jogirodalom számon tartja a sikereket és a kudarccokat is. A 90-es évek során rangot, tekintélyt vívott ki magának a honi AB, de utóbb jöttek ellentmondásos, szürke évek is. Te vajon egységes ívet látsz a 20 évet tekintve?

2) Mennyire hatnak a honi alkotmánybíráskodásra a világ, s azon belül az Unió nagy chartái, mérőföldkövet jelentő ítéletei, precedensei? Szeretnék néhány jellegzetes példát hallani Tőled pl. Strasbourg, Luxemburg, avagy a németországi AB-székhely, Karlsruhe gyakorlatából?

3) Egy adásokon átnyúló kérdés Téged is megillet! A globalizáció, a terrorizmus, az ellenőrizetlen migráció, a bajok idején felerősödő kisebbség-ellenesség, avagy a mega-adócsalás vajon mekkora kihívás az alkotmánybíráskodásban, s az alapjogok terén? Bizonyos, ellenőrzött engedmények nyomán és után vajon még mindig a közhatalom áll-e a civil társadalom, az adófizető és választópolgár ellenőrzése alatt vagy fordítva? Mi a Te véleményed e téren?

4) Lássunk egy Németországból való példát is. 2008-ban a szövetségi alkotmánybíróság kimondta: az általános személyiségi jog felőleli az információ-technikai rendszerek bizalmas volta és sérthetlensége biztosításának alapját... Egy információtechnikai rendszerbe való titkos betelepülés végrehajtásához elvileg bírósági rendelkezés szükséges... Ha az állam az Interneten a nyilvánosság számára hozzáférhető kommunikációs tartalmakról szerez tudomást, az alapjogba elvileg nem avatkozik bele. Megjegyzésem: Vö. azzal, hogy pl. a facebook-on kitárulkozik valaki.

4) Végül, az alkotmánybíráskodás 20 évnvi tapasztalata, kimunkált értékrendje szempontjából, s annak mentén lesz-e, kell-e új alkotmány? Átkerül-e abba a jelentős közjogi kincs? Kell-e attól félni, hogy az alkotmányozásban is megismétlődik a választási kampány-tempó? Vagy semmit sem kell mondani vagy homályosan, kódoltan banalitást, de a nyereség után elő lehet állni a farbával, bármilyen brutális és bornírt is az. Mire garancia vajon az új alkotmányt szerkesztő „rendszergazda”: Dr. Salamon László elnök úr bölcsessége?

Ok nélkül aggódnánk? Nem hiszem. Nem jogász számára is beszédes találat az, amit látunk, ha egybevetjük a legutóbbi és a mostani alkotmány-koncepció címét. 1996: „a Magyar Köztársaság alkotmányának szabályozási elveiről”. 2010: „Magyarország alkotmányának szabályozási elvei”. Az új anyag címéből kihagyták a köztársaságot! Felesleges, zseniáns, mindegy, jöhet a fődarabcsere?! Nem ez az egyedüli beszédes műhiba.

Új, homályos és a jövőbe traszportált normákat kell-e kiötleni, s a 2/3-ot fegyverként alkalmazni: vagy inkább az utóbbiakat elfelejteni volna jó? Látod annak jelét, hogy sokkal komolyabban vegyük mind a honi, mind az uniós normákat az alkotmányra felesküldők? Hogy ne csak azért legyen itt-ott fehér kesztyűs esküvés, hogy ne maradjon ujjenyomat?!

A téma nem merült ki, de az adásidő igen. A hallgató játéka következik, az ismét nehéz agytorna-feladvány 3 kérdése. **1) Ki fejtette ki a korának alkotmányait összehasonlító, majd ennek alapján osztályozó munkájában ezt: „A törvényeket kell az alkotmányhoz szabni... nem pedig az alkotmányt a törvényekhez. Az alkotmány ugyanis az a rend, amely a városállamban a vezetés kérdését szabályozza, hogy milyen módon oszlik meg, ki gyakorolja a főhatalmat...”? Válasz: Arisztotelész a Politika c. munkájában. 2) Adja vagy tippelje meg /legalább 3 vetületben/, hogy az alkotmánybírák hivatali felső korhatára a különböző országokban szám szerint miként alakul? **Válasz: 65, 68, 70, 75 éves életkor, illetőleg korlátozás nélküli.** 3) Honnan és mikortól származik ez a idézet: „...a demokratikus jogállamban korlátlan és korlátozhatatlan hatalom nincs, s ennek érdekében bizonyos hatalmi ágak szükségképpen korlátozzák más hatalmi ágak jogosítványait.” **Válasz: a Magyar Köztársaság Alkotmánybírósága foglalta határozatába ezt, több ízben is, példa a 28/1995. (V.19.) AB határozat, ABH 1995.138, 142.****

A jó megfejtéseket a Klubrádió fórumába várom. A leggyorsabb, hibátlan megfejtés beküldője sportmezt kap. Jó töprengést, keresést, játékot kívánok! Legközelebb a játék sport-jellegű tartalma és formát ölt.

Köszönöm, hogy itt voltál Dr. Papp Imre kolléga. Együtt köszönjük meg a hallgató figyelmét és a rádió technikai stábjának: Árva Brigittának és Józsa Péternek a segítő közreműködést. Kellemes estét kíván Kolláth György. A viszont-hallásra három hét múlva. Február 3-án a **magyar sporttal** foglalkozunk.